

Anu Pelkonen, Kuntoutuksen lehtori, kuntoutuksen prosessikiihdyttäjä, Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Hyvinvointiyksikkö, Piippukatu 2, 40100 Jyväskylä, anu.pelkonen@jamk.fi

Riikka Shemeikka, Johtaja, tutkimus ja kokeilut, kuntoutuksen prosessikiihdyttäjä, Kuntoutussäätiö, Käytäntölähtöinen tutkimus ja kokeilut, Pakarituvantie 4, 00410 Helsinki, riikka.shemeikka@kuntoutussaatio.fi

Sanna Sihvonen, Yliopettaja, Kuntoutus- ja sosiaaliala, Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Hyvinvointiyksikkö, Piippukatu 2, 40100 Jyväskylä, sanna.sihvonen@jamk.fi

Korkeakouluopiskelijat kuntoutuksen kiihdyttäjinä

Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja Kuntoutussäätiön¹ yhteinen kuntoutuksen prosessikiihdyttämö on kuntoutuksen nopean kehittämisen ja konkreettisten ratkaisujen yhteisöllisen luomisen väline. Prosessikiihdyttämössä kohtaavat kuntoutusalan tutkijat, opiskelijat, kuntoutujat, järjestöt ja muut toimijat. (Shemeikka, 2017.) Prosessikiihdyttämöt hyödyntävät palvelumuotoilua kuntoutuspalveluiden uudistamisessa ja tarjoavat toimivan tavan toteuttaa työelämälähtöistä pedagogiikkaa. Toimintamalli tukee kokeilukulttuurin jalkauttamista tuottamalla nopeita kokeiluja korkeakoulujen arkeen. Opiskelijat toteuttivat kokeiluja ja kehittämistyötä itsenäisesti aidoissa asiakasympäristöissä Kuntoutussäätiön atraktoreiden ja Jyväskylän ammattikorkeakoulun opettajien tuella.

Työelämälähtöisyys korkeakoulu-pedagogiikassa

Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen vision 2030 (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2017) mukaan työn globaali murros, digitalisaatio ja kasvava avoimuus lisäävät tarvetta korkeakoulujen oppimisympäristöjen uudistamiseen ja yhteistyön tiivistämiseen korkeakoulujen ja työelämän välillä. Koulutuksen ja työelämän yhteyden vahvistaminen on keskeisessä roolissa, jotta työvoiman saatavuus ja tulevaisuuden osaamistarpeisiin vastaaminen voidaan turvata. Sekä työntekijöiltä että opiskelijoilta vaaditaan yhä enemmän kykyä sietää muuttuvia olosuhteita ja valmiutta muuttua sekä oppia uutta nopeasti (Auvinen, Salminen, Mäkelä & Tamminen, 2013).

Työelämälähtöisen pedagogiikan ajatuksena on tuottaa lisäarvoa kaikille osapuolille, kuten korkeakouluille, niiden henkilöstölle ja opiskelijoille sekä työelämätahoille. Lähtökohtana on ollut, että opetukseen ja oppimiseen kiinnittyvien, työelämäyhteydessä tehtävien kokeilujen kautta voidaan löytää hyviä toisin tekemisen tapoja, kuten uusia, innovatiivisia asiakastyön käytäntöjä. Oppimisen viitekehyyksi on nostettu myös innovaatiopedagogiikan käsite, jota kuvataan oppimisotteena, joka määrittelee uudella tavalla, kuinka tieto omaksutaan, tuotetaan ja käytetään siten, että saadaan aikaan innovaatioita. (Kairisto-Mertanen, 2012.)

Työelämätaitojen kehittämisessä on myös korostettu elinikäisen oppimisen edellytysten ja sellaisten oppimisympäristöjen luomista, joissa yhteisöllisesti luodaan uutta. Tällaista lähestymistapaa kuvataan verkostoituneen kulttuurin

¹ <http://www.kuntoutussaatio.fi>

mallina, joka sisältää kokeiluihin ja kehittämis-työhön pohjautuvia pedagogisia innovaatioita, opettamisen ja ohjauksen prosessien sisäkkäin liukumista sekä opettajien ja opiskelijoiden oppimisen samanaikaisuuden. Prosessia luonnehditaan opettajuutena, jossa opettajat työskentelevät koulutuksen ja työelämän rajapinnalla yhdessä toistensa ja opiskelijoiden kanssa. (Nykänen & Tynjälä, 2012.)

Kokemuksia kuntoutuksen prosessikiihdyttäjästä

Maailman muuttuessa tarvitaan uusia avauksia ja suunnannäyttäjiä. Kuntoutussäätiö tarjosi syksyllä 2016 Jyväskylän ammattikorkeakoulun hyvinvointiyksikön kuntoutus- ja sosiaalialan opiskelijoille ja opettajille mahdollisuuden osallistua kuntoutuksen prosessikiihdyttämön nopeisiin kokeiluihin, joissa oli tavoitteena kehittää toimivia kuntoutusratkaisuja. Jyväskylän ammattikorkeakoulussa asiaan tartuttiin nopeasti ja saatiin mukaan joukko aktiivisia opiskelijoita fysioterapian, toimintaterapian ja kuntoutuksen ohjauksen tutkinto-ohjelmista.

Kuntoutuksen prosessikiihdyttämö luotiin kuntoutuksen yhteiskehittämisen alustaksi, jolla muotoillaan kuntoutukseen liittyviä tuotteita, palveluja tai prosesseja. Prosessikiihdyttämöä voidaan ajatella vuorovaikutuksen kenttänä, jolla on fyysinen, sosiaalinen ja digitaalinen ulottuvuus. Prosessikiihdyttämöä koordinoivat yhteistyössä Kuntoutussäätiön tutkimus- ja kokeilutoiminnan sekä Jyväskylän ammattikorkeakoulun opetustoiminnan edustajat. (Shemeikka, 2017.)

Kuntoutuksen prosessikiihdyttämö käynnistyi yhteisellä tapaamisella, jossa esiteltiin toiminnan perusideaa ja työskentelyn vaiheita. Opiskelijat kutsuttiin mukaan Kuntoutussäätiön tutkimus- ja kokeilutoiminnan attraktiivisiin soluihin. Soluja johtivat kunkin teeman asiantuntijat eli atraktorit. Solujen aihepiireinä olivat 1) tiedonkäsittelyn ja oppimisen edistäminen, 2) kuntouttava työ ja uuden työn muotoilu, osallisuus, alueet ja elinvoima sekä 3) vaikuttavuuden arviointi. Opiskelijat valitsivat solun ja solussa tehtävän kehittämiskohteen oman mielenkiintonsa ja urasuunnitelmiansa mukaan. (Shemeikka, 2017.)

Kehittämiskohteet olivat nopeita muotoilutehtäviä, jotka olivat yhteydessä Kuntoutussäätiön tutkimus- ja kokeilutoimintaan. Atraktorien tehtävänä oli soluissa tapahtuvan kehittämistoiminnan mahdollistaminen ja sparraaminen. Soluissa käytettiin työskentelyssä ja yhteydenpidossa useita digitaalisia välineitä, kuten Trelloa, Skypeä sekä WordPress-alustalla tuotettua blogia (Kuntoutuksen kiihdyttäjät, 2018). Myös useissa kehittämistehtävissä käytettiin digitaalisia ratkaisuja. Toiminta keskittyi attraktiivisiin soluihin, ja lisäksi järjestettiin muutamia koko kiihdyttämön yhteisiä Skype-kokoontumisia. (Shemeikka, 2017.) Kuviossa 1 tulevat esille prosessikiihdyttämön etenemisen vaiheet.

Opiskelijoille uusi tapa oppia ja luoda työelämälinkkejä

Työskentelyssä tarvittiin rohkeutta, koska kukaan ei aluksi tarkalleen tiennyt, mitä odottaa. Kukin opiskelija toteutti kehittämistehtävänsä kotipaikkakunnallaan erilaisissa kuntoutuksen toimintaympäristöissä. Opiskelijat liittyivät tehtävänsä joko omaan työhönsä, opiskeluunsa liittyvään harjoitteluun tai vapaaehtoistyöhön. Näin saatiin kokemuksia ja tuloksia useista nopeista kokeiluista eri toimintaympäristöistä. Tässä ensimmäisessä kokeilussa toimi 20 opiskelijaa ja neljä atraktoria.

Keväällä 2017 opiskelijoiden keskuudesta valittiin opiskelijakoordinaattori, joka piti eri osapuolet tietoisina prosessien etenemisestä ja järjesti eri teemojen puitteissa verkkotapaamisia tarpeen mukaan. Tämä vertaistuki koettiin tärkeänä, joskin toiminta vaati opiskelijalta hyvää koordinoitavuutta ja asioiden hallintaa.

Opiskelijat toteuttivat kuntoutumisen käytännön kokeilut talven 2016–17 aikana. Kehittämistehtävät opinnollistettiin eli liitettiin eri opintojaksoihin yhteistyössä jaksosta vastaavan opettajan kanssa. Tässä yhteydessä voidaan puhua aidosti henkilökohtaistetuista opintosuorituksista, joiden laajuudet vaihtelivat kahdesta opintopisteestä 20 opintopisteeseen. Opinnollistamisen tukena hyödynnettiin Duunista opintopisteiksi -mallia (OSATAAN! -hanke, 2013).

Yhteistyö ja käytännön työskentely osoittautuivat erittäin antoisaksi. Kuntoutuksen prosessi-

Kuvio 1. Prosessikiihdyttämön etenemisen vaiheet 2016–17.

kiihdyttämöt ovat tämän päivän palvelumuotoilun alustoja ja tarjoavat autenttisia työelämän haasteita opiskelijoille, joilla on rohkeutta tarttua uudenlaisiin tehtäviin ja ottaa vastuu myös niiden itsenäisestä toteuttamisesta. Työskentely antoi opiskelijoille mahdollisuuden toteuttaa kokeiluja ja kehittämistyötä itsenäisesti aidoissa asiakasympäristöissä Kuntoutussäätiön atraktoreiden tuella. Toiminta tarjosi myös alustan jo teoriassa opiskellun palvelumuotoilun toimivuuden kokeiluille.

Kuntoutuksen prosessikiihdyttämö on antanut rohkeutta hyödyntää työn opinnollistamista myös muissa konteksteissa. Skaalautuvuus on lähes rajatonta, joskin työn opinnollistaminen vaatii uudenlaista otetta niin opiskeluun kuin korkeakoulupedagogiikkaan. Mahdollisuus näihin henkilökohtaistettuihin suorituksiin on vielä ollut korkeakouluissa vähäistä, joten tämä on ollut hyvä oppimisen mahdollisuus sekä korkeakouluille, että työelämätoimijoille.

Kriittiseksi pisteeksi voi nostaa opiskelijarekrytoinnin ja -ohjauksen. Laajemman opiskelijajoukon tavoittaminen vaatisi myös enemmän voimavaroja koordinoitavuuteen. Opiskelijoilta vaaditaan itseohjautuvuutta ja rohkeutta tarttua sekä toteuttaa kehittämistehtäviä itsenäisesti. Atraktoreiden ja opettajien ohjausta tarvitaan erityisesti suurempien kokonaisuuksien hallitsemiseksi. Toiminta on sopinut hyvin työelämän rajapinnoilla toimiville monimuoto-opiskelijoille, joilla on jo kontakteja työelämään.

Tutkijoille uusia näkökulmia ja antoisaa yhteistyötä

Kuntoutuksen prosessikiihdyttämön atraktoreina toimivat Kuntoutussäätiön tutkijat, joiden attraktiivisiin soluihin opiskelijat liittyivät. Atraktorit kokivat mielekkääksi ottaa opiskelijat mukaan käytännön työhön ja samalla tekemään tehtäviä, jotka olivat suoraan sovellettavissa käytäntöön. Opiskelijoilta saatiin arvokkaita kommentteja kehitettävien menetelmien käytettävyydestä ja heidän näkökulmiensa ja kontaktiensa avulla saatiin uutta tietoa, jota voitiin soveltaa kehittämistyössä.

Opiskelijoiden ohjaus vei jonkin verran aikaa, mutta se oli antoisaa ja opiskelijat toivat myös tutkimus- ja kehittämistyöhön uusia, tuoreita näkökulmia. Ohjausta on palautteen perusteella kehitetty muun muassa tukemalla vahvemmin opiskelijoiden kehittämistehtävien valintaprosessia ja kytkemällä kehittämistehtävät vielä aiempaa vahvemmin käynnissä oleviin hankkeisiin. Työskentelyyn osallistuvien atraktoreiden lukumäärää on myös lisätty.

Opiskelijoiden oppimistehtävien korkea laatu ja niiden erittäin ansiokas esittely kuntoutuksen prosessikiihdyttämön päätöstahtumassa suorastaan yllättivät sekä ohjaajat että muut katsojat. Kuntoutussäätiön tutkimus- ja kehittämistoiminnan näkökulmasta prosessikiihdyttämö koettiin antoisaksi ja hyväksi toimintamalliksi.

Kuva 1. Kuntoutuksen prosessikiihdyttämön opiskelijat ja atraktorit leijonanluolassa. Kuva: O. Laasanen.

Prosessikiihdyttämön loppuhuipennus: maailman ensimmäinen kuntoutuksen leijonanluola

Prosessikiihdyttämön loppuhuipennuksena järjestettiin Kuntoutuspäivillä kesäkuussa 2017 kuntoutuksen leijonanluola, jota sponsoroivat Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varma. Leijonanluolassa opiskelijat esittelivät pitchausten ja videoiden avulla prosessikiihdyttämössä muotoilemansa kuntoutusratkaisut. Leijonanluolan tuomareina toimi kuntoutuksen eri alojen asiantuntijoista koostuva raati, joka valitsi parhaimmaksi kehitetyistä kuntoutusratkaisuista parhaimman. (Shemeikka, 2017.)

Kuntoutuksen valtakunnalliset kehittäjät yhteistyössä

Vuoden 2017 alusta alkaen Jyväskylän ammattikorkeakoulu ja Metropolia ammattikorkeakoulu ovat yhdessä vastanneet kuntoutusalan osaamiskeskittymästä, joka kehittää kuntoutusalan koulutusta ja vauhdittaa alan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa (JAMK, 2016). Kuntoutussäätiö on kuntoutuksen suunnannäyttäjä, jossa tutkimus-, kokeilu- ja palvelutoiminta muodostavat yhdessä kuntoutuksen Living Labin.

Kuntoutussäätiön Living Lab kehittää kuntoutuksen uudistamisen välineitä koko Suomelle. Kuntoutussäätiön ja Jyväskylän ammattikorkeakoulun välinen prosessikiihdyttämöyhteistyö antaa uusia näkökulmia ja tukee osaltaan kuntoutusalan osaamiskeskittymän toimintaa. Prosessikiihdyttämö on kuntoutuksen ketterän uudistamisen ja konkreettisten ratkaisujen yhteisöllisen luomisen väline, jossa kohtaavat tutkijat, opiskelijat, kuntoutujat ja kuntoutusalan toimijat sekä järjestöt.

Kuntoutuksen prosessikiihdyttämöt toimivat esimerkkeinä uudenlaisesta opettajuudesta osana Jyväskylän ammattikorkeakoulun uudistuvaa asiantuntijaorganisaatiomallia ja tarjoavat toimivan tavan toteuttaa työelämälähtöistä pedagogiikkaa. Toimintamalli tukee hyvin uudenlaista kokeilukulttuurin jalkauttamista tuottamalla nopeita, ketteriä kokeiluja korkeakoulujen arkeen.

Kuntoutuksen prosessikiihdyttämön ensimmäisessä vaiheessa Kuntoutussäätiö ja Jyväskylän ammattikorkeakoulu loivat yhdessä toimivan konseptin. Kokeilu osoittautui onnistuneeksi, ja hyvien kokemusten innoittamina toteutusta jatkettiin myös lukuvuonna 2017–18. Toinen prosessikiihdyttämö käynnistyi syksyllä 2017 ja suuri yleisö pääsi tutustumaan tuloksiin vuoden 2018 Kuntoutuspäivillä. Kiihdyttämötoiminta jatkuu edelleen ja seuraavia tuloksia esitellään vuoden

2019 Kuntoutuspäivillä 6.6.2019 Kulttuuritehdas Korjaamalla Helsingissä. Kuntoutuspäivien teema 2019 on Kuntoutuksen monet kasvot – Tekoälystä taiteeseen kaupunkiympäristössä. (Kuntoutussäätiö, 2019).

LÄHTEET

- Auvinen, A.-M. Salminen, O. Mäkelä, P. & Tamminen, T. (toim.). (2013). *TYTYNE: työelämä oppimisympäristönä* (loppuraportti). Hämeenlinna: Suomen eOppimiskeskus ry. Haettu osoitteesta <https://www.slideshare.net/eOppimiskeskus/tytyne-tyelm-oppimis-ymparisto-loppuraportti>
- Helminen, J. (2016). Työelämälähtöistä pedagogiikkaa vai innovaatiopedagogiikkaa? Teoksessa J. Helminen (toim.), *Työelämälähtöistä ammattikorkeakoulupedagogiikkaa rakentamassa* (s.123–134). Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Haettu osoitteesta <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-263-9>
- JAMK. (2016, joulukuu). Kuntoutusalan osaamiskeskittymä uudistaa alan koulutusta (uutinen). Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Haettu osoitteesta <https://www.jamk.fi/fi/Uutiset/2016/kuntoutusalan-osaamiskeskittyma-uudistaa-alan-koulutusta/>
- Kairisto-Mertanen, L. (2012). Tavoitteena innovatiivinen ammattitaito. Teoksessa H. Lappalainen, A. Lehto & T. Penttilä (toim.), *Yrittäjyyden jäljillä, työelämän poluilla: Innovaatiopedagogiikka ja yrittäjyys Turun ammattikorkeakoulussa* (s.10–21). Turku: Turun ammattikorkeakoulu. Haettu osoitteesta <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522162908.pdf>
- Kuntoutuksen kiihdyttäjät. (23.1.2018). Kuntoutuksen kiihdyttäjät -verkkosivu. Haettu osoitteesta <https://kuntoutuksenkiidytajat.wordpress.com/>
- Kuntoutussäätiö. (11.2.2019). Kuntoutuspäivät 2019. Haettu osoitteesta <https://kuntoutussaatio.fi/tapahtumat/kuntoutuspaivat-2019/>
- Nykänen, S. & Tynjälä, P. (2012). Työelämätaitojen kehittämisen mallit korkeakoulutuksessa. *Aikuiskasvatus*, 32(1), 1727. Haettu osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ELE-1527485>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2017). *Korkeakoulutus ja tutkimus 2030-luvulle: Taustamuistio korkeakoulutuksen ja tutkimuksen 2030 visiotyölle* (muistio). Haettu osoitteesta <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-522-8>
- OSATAAN! -hanke. (2013). Duunista opintopisteiksi: opas työn opinnollistamisesta. Haettu osoitteesta http://blogit.haaga-helia.fi/osataan/files/2013/09/Osataan_verkkoon1.pdf
- Shemeikka, R. (6.12.2017). Kuntoutuksen prosessikiidyttyä-mössä muotoillaan yhdessä kuntoutusta [blogikirjoitus]. Haettu osoitteesta <https://kuntoutussaatio.fi/2017/12/06/kuntoutuksen-prosessikiidyttyamossa-muotoillaan-yhdessa-kuntoutusta/>